

INVENTAR KUĆE SPLITSKIH ISUSOVACA IZ DRUGE POLOVICE 18.
STOLJEĆA

Arsen DUPLANČIĆ, Split

Trajniji boravak isusovaca u Splitu možemo pratiti od 1703, kada je, na molbu nadbiskupa Stjepana Cosmija generalu njihova reda da pošalje misionare, stigao Ardelio della Bella i u Splitu uredio stan za vrijeme kada nije u misijama.¹ Poticana od dalmatinskih biskupa mletačka je vlada isusovcima dodijelila novčanu potporu, a darovnicama pojedinaca stekli su udobne kuće uz sjeverni zid Dioklecijanove palače.² Nakon ukidanja reda 1773. prešle su u vlasništvo države, pa je tom prigodom sastavljen inventar kuće u kojoj su isusovci stanovali.

Prema popisu³ kuća se sastojala od kapele, velikog predsoblja, tzv. portega, sobe, druge sobe zvane garderoba i hodnika. Na drugom katu bile su tri sobe i manji portego. Vjerojatno na trećem katu ili potkrovlju, jer to nije naznačeno, nalazila se kuhinja, tri ostave i blagovaonica.

Isusovci u Splitu nisu imali svoju crkvu, iako se već 1717, pa 1720. i 1728. javljaju pokušaji da se ona izgradi. Nadbiskup Pacifik Bizza predložio je 1756. generalnom providuru F. Grimaniu da se jedna od dviju kuća koje su isusovci posjedovali preuredi u kapelu, ali je i taj prijedlog mletački Senat odbio.⁴ Za svoje potrebe isusovci su se koristili crkvom sv. Filipa Neria,⁵ a splitski kanonici dozvolili su im da se služe crkvom Gospe od Dobrića.⁶ U popisu iz 1773. vidi se da je u

¹G. L. CAMELLI, *Breve ragguaglio della vita del p. Ardelio della Bella ...*, Modena, 1888, str. 13–16; J. ALAČEVIĆ, *Diario estratto da quello del padre Zuanne Cetinich raccogli-tore delle notizie riguardanti l'arcivescovo Cupilli*, Annuario dalmatico, V, Zadar, 1890, str. 229; M. VANINO, *Lovro Camelli i njegova povijest pučkih misija u mletačkoj Dalmaciji 1703–1762*, Vrela i prinosi, 12, Sarajevo, 1941, str. 110, 111.

²G. L. CAMELLI, *nav. dj.*, str. 16; J. ALAČEVIĆ, *nav. dj.*, str. 230–232; M. VANINO, *nav. dj.*, str. 116. Godine 1728. pokušalo se isusovce nastaniti u samostan sv. Marije de Taurello, ali bez uspjeha. I. OSTOJIĆ, *Metropolitanski kaptol u Splitu*, Zagreb, 1975, str. 149, 150.

³Histcrijski arhiv u Zadru, spisi generalnog providura G. Gradeniga (1775–1778), fasc. II, poz. I, list 1/20–22v.

⁴M. VANINO, *nav. dj.*, 91, 92, 105, 108.

⁵J. ALAČEVIĆ, *nav. dj.*, str. 214, passim.

⁶I. OSTOJIĆ, *nav. dj.*, str. 149.

kući isusovaca ipak postojala kapela. Bila je opremljena s drvenim oltarom na kojem se nalazila Gospina ikona, zatim svijećnjacima, drvenim vazama⁷ i oltarnici-
ma. Srebrnariju su sačinjavali kaleži i patene, pokaznica s kristalima,⁸ piksida, dva
moćnika i zvonce, a bili su tu još jedno zvonce od mjedi i kositrena škropionica.
Od crkvene odjeće popisano je nekoliko raznobojnih planita i drugo ruho. U kapeli
su se nalazile tri slike »a pittura«.⁹ stolica s naslonima za ruke,¹⁰ dva drvena klecala
i još jedan drveni predmet čiji naziv nije jasno napisan.

Nakon kapele popisani su predmeti u drugim prostorijama kuće. To je najprije
portego, koji je bio reprezentativna prostorija i imao je ulogu salona,¹¹ što se vidi
po broju slika. Devet su bili stari portreti slikani na ulju, a tri grafike. Tu su se
nalazile stolice od orahovine, drvene klupe, stol, mala škrinja za misionare s raspe-
lom od gipsa i još jedna mala škrinja. U južnoj sobi bile su sjedalice pokriveno
slamom, sjedalica pokrivena kožom zvanom bulgaro i sjedalica od orahovine, križ
od gipsa i četiri slike od kojih za jednu popisivač kaže da je izrađena »a fumo«.
Druga soba, zvana garderoba, bila je spavaća jer se u njoj nalazio krevet, dvije
škrinje i ormar. U predsoblju je bila sjedalica od orahovine i pet slika.

Sjevernu sobu na drugom katu ukrašavale su slike, a u njoj se nalazilo klecalo,
oslikani burò, tj. komoda koje je gornji dio služio kao pisaći stol i šest raznih
sjedalica. U portegu je popisano ormar s tri ladice i dva oslikana ormara, mala
škrinja, pet sjedalica od orahovine i trinaest raznih slika. U južnoj sobi nalazilo se
oslikano klecalo, četiri sjedalice, dvije male škrinje, uljena slika Gospe, dvije slike
»a fumo« i četiri zemljopisne karte.¹² Druga soba na sjevernoj strani čini se da je
služila kao radna soba jer je u njoj popisano oslikano pisaći stol s policom za knjige
i mali ormar u obliku burda. Tu je još bilo oslikano klecalo, šest sjedalica, osam
grafika i jedna zemljopisna karta.

U kuhinji je bilo razno posuđe počevši od lonaca i kotlova preko tavâ i gradela,
okretala ražnja do pribora za jelo i tanjura. Tu se nalazio i kameni avan, bačvica za

⁷Ivo Bizar naručuje 1830. za svoju kapelu četiri drvene vaze s pripadajućim cvijećem iz
Genove. C. FSKOVIĆ, *Ivo Bizar i likovne umjetnosti*, Anali Zavoda za povijesne znanosti
IC JAZU u Dubrovniku, XVII, Dubrovnik, 1979, str. 323.

⁸Možda je riječ o gorskom kristalu. Usporedi: N. BOŽANIĆ-BEŽIĆ, *Nekoliko podataka
o primjeni gorskog kristala u Dalmaciji*. Srednjovekovno staklo na Balkanu (V–XV vek)
Beograd, 1975, str. 79–87.

⁹Popisivač u inventaru razlikuje slike »a pittura«, »a oglio«, »di carta« i »a fumo«. Dok
prvi naziv ne označava tehniku, drugi jasno označava ulje. Izraz »di carta« vjerojatno ozna-
čava grafike, a naziv »a fumo« nije poznat u dosad objavljenim inventarima splitskih kuća.

¹⁰Za tumačenje nazivâ pojedinih vrsta namještaja i za komparativnu građu vidi: D. BO-
ŽIĆ-BUŽANČIĆ, *Interijeri kuće u Splitu u 17. vijeku*, Izdanje Historijskog arhiva u Splitu,
5, Split, 1965, str. 113–168; ISTA, *Prilog poznavanju interijera kuće u Splitu u XVIII. stoljeću*,
izdanje Historijskog arhiva u Splitu, 6, Split, 1967, str. 125–211; ISTA, *Privatni i društveni
život Splita u osamnaestom stoljeću*, Zagreb, 1982, str. 27–58.

¹¹D. BOŽIĆ-BUŽANČIĆ, *Privatni ...*, nav. dj., str. 27.

¹²Prilikom sastavljanja inventara kuće liječnika Ivana Marulića 1718. popisano je šest
zemljopisnih karata. D. BOŽIĆ-BUŽANČIĆ, *Prilog ...*, nav. dj., str. 178.

ocat, vaga, svijećnjak, uljanica i feral. Popisane su također grijalice za krevet i ruke, dvije male škrinje, baul, tj. škrinja s polukružnim poklopcem, četiri manja ormara, dva stola, duga klupa za tjesteninu (vjerojatno za njenu izradu),¹³ posuda za čuvanje boca i dva kokošinca.¹⁴ U ostavama su bile razne vrste bačava, kame-nice, dva manja ormara, vjedro, lijevak i venecijansko barilo. Stol prekriven tape-tom¹⁵ i četiri stolice činili su pokućstvo blagovaonice. Tu je bila razna staklarija, sat u obliku kule, a iznad vrata tri ukrasa tzv. »sopraporte«.¹⁶

Posebnu cjelinu u kući predstavlja knjižnica,¹⁷ koja je imala oko 340 naslova. Po svom karakteru, što je razumljivo, bila je to crkvena literatura. Među knjigama nalazilo se dvadesetak na hrvatskom jeziku, ali točni naslovi i autori tih djela nisu popisani, osim *Bogoslovlja dilorednog*, tj. *Theologia moralis* Antuna Kačića te *Uz-dasi Mandaljene pokornice* Ignjata Đurđevića i njegov *Saltjer slovinski*, *Kristijada* Junija Palmotića, *Katekizam* Jurja Linovića i jedno djelo Antuna Amršića. Spomi-nje se i Vergilijeva *Eneida* na hrvatskom, što je vjerojatno prijevod Ivana Tanzlin-gera Zanottia. Zanimljiv je spomen neke drame i rukopis nekih pjesama, ali autori, nažalost, nisu navedeni. Od djelâ naših pisaca na stranom jeziku popisano je *Philo-sophiae versibus traditae* Benedikta Staya, a treba također istaknuti *Illyricum sa-crum* Danijela Farlatia, važno djelo za našu crkvenu i svjetovnu povijest.

Iz opisanog inventara vidi se da su isusovci imali udobnu kuću koja po oprem-ljenosti odgovara drugim splitskim kućama 18. stoljeća. To se ogleda u brojnosti i kvaliteti pojedinih vrsta namještaja, raznim slikama i bogatoj knjižnici. Pritom treba imati na umu da nije riječ o samostanu, nego o kući u kojoj su u vrijeme popisa boravila samo dva isusovca. Kapela je također bila dobro opremljena i imala sve što je potrebno za bogoslužje.

Ukidanjem isusovačkog reda 1773. kuće splitskih isusovaca, kao što je rečeno, prešle su u vlasništvo države. Njihov unutrašnji raspored iz 1789. poznat je na temelju katastra državnih zgrada iz te godine,¹⁸ ali se djelomično razlikuje od onog iz opisanog inventara. Odlukom mletačkog Senata od 19. studenoga 1788. obje kuće date su na korištenje konte Radošu Antunu Michieliu Vitturiju.¹⁹ On je inače

¹³Ovaj predmet nije poznat u dosad objavljenim inventarima splitskih kuća.

¹⁴Kokošinjeci su popisani i u drugim splitskim kućama 18. stoljeća. D. BOŽIĆ-BUŽAN-ČIĆ, *Prilog ...*, nav. dj., str. 158, 162.

¹⁵U sploitskim kućama tapet se često upotrebljavao kao stolnjak. D. BOŽIĆ-BUŽAN-ČIĆ, *Prilog ...*, nav. dj., str. 142, 154, 157, passim; ISTA; *Privatni...*, nav. dj. str. 48.

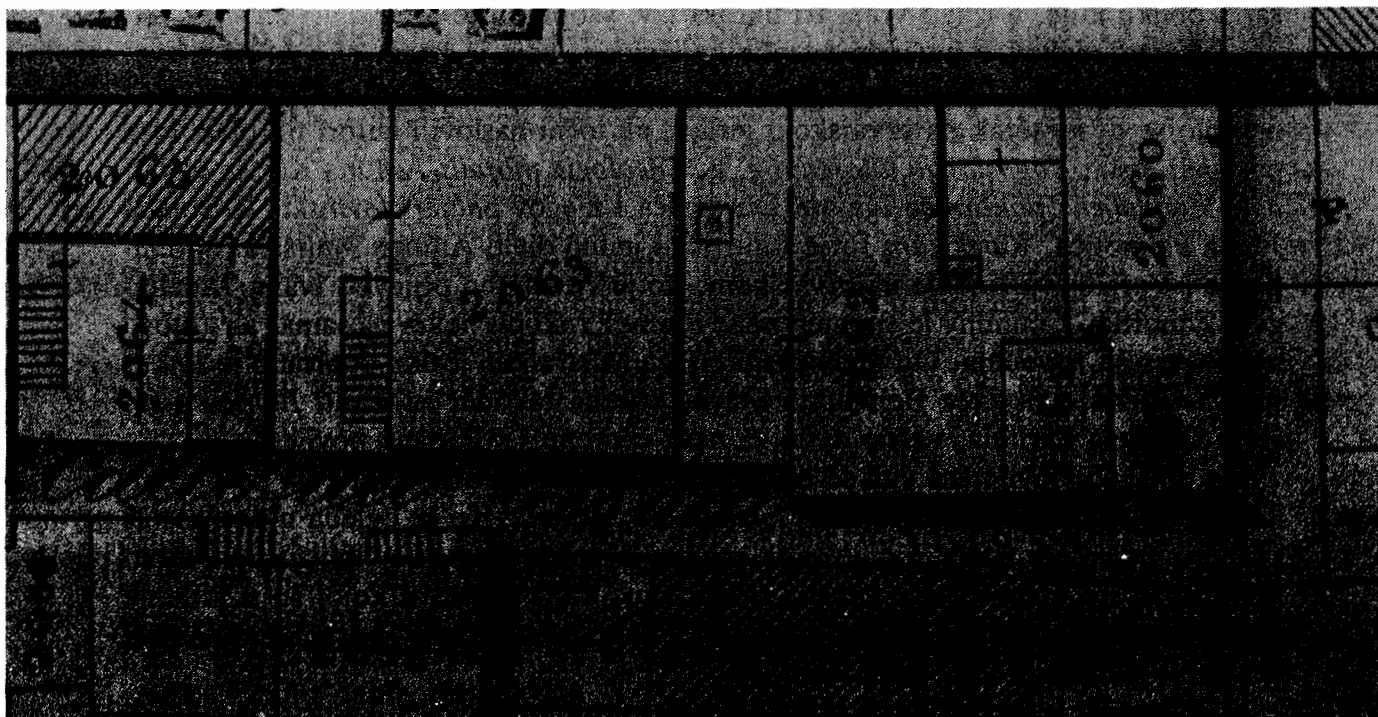
¹⁶Osim D. BOŽIĆ-BUŽANČIĆ, *Prilog ...*, nav. dj., str. 132, 181, vidi: P. MOLMENTI, *La storia di Venezia nella vita privata, III*, Bergamo, 1926, str. 423.

¹⁷Vidi bilj. 3, list 1/23–25v.

¹⁸A. DUPLANČIĆ. *Popisi državnih zgrada u Splitu iz 1789. i 1804. godine*, Godišnjak zaštitite spomenika kulture Hrvatske, 13, Zagreb, 1987, str. 158, 168.

¹⁹Ova zanimljiva ličnost nije, nažalost, monografski obrađena iako to nesumljivo zaslužuje. O Radošu vidi: Š. LJUBIĆ, *Dizionario degli uomini illustri della Dalmazia*, Vienna, 1856, str. 211–213; D. S. KARAMAN, *Memorie storiche sulla famiglia Michieli-Vitturi*, *Bullettino di archeologia e storia dalmata*, XXI, Split, 1898, ovitak str. 1–12; *Isto*, XXII, Split, 1899, ovitak str. 1–16; *Isto*, XXIII, Split, 1900, ovitak str. 1–2. Njegov portret vidi u: D. BOŽIĆ-BUŽANČIĆ, *Privatni ...*, nav. dj., str. 100.

bio sklon isusovcima, pa je prilikom obnove reda 1814.²⁰ spjevao nekoliko soneta kojima izražava radost zbog tog događaja.²¹ Između ostalog je istaknuo da je prvi znanstveni i moralni odgoj²² dobio od Antonija Soldia, iz Brescie, jednog od dvojice isusovaca koji su živjeli u Splitu.²³

Detalj katastarskog plana Splita iz 1831. s ucrtanim kućama Isusovaca (br. 2061, 2062, 2063) – foto Ž. Bačić

²⁰U biblioteci splitskog Arheološkog muzeja čuva se brošura s talijanskim i latinskim tekstom papine konstitucije o obnovi reda: *Costituzioni di Pio papa VII. intorno ai gesuiti*, Roma – Ferrara, 1814.

²¹R. A. MICHIELI VITTURI, *Applausi della Dalmazia per ristabilimento dell'illustre compagnia di Gesù*, Venezia, 1815.

²²U nekoliko navrata, počevši od 1720, bilo je pokušaja da se uprava splitskog sjemeništa povjeri isusovcima. I. OSTOJIĆ, *nav. dj.*, str. 149; M. VULIĆ, *Antun Kačić i njegovo »Bogoslavlje dilloredno« (1729.)*, Rim, 1974, str. 38–41.

²³R. A. MICHIELI VITTURI, *nav. dj.*, str. 5, 15. U popisu stanovnika Splita iz 1741. navode se četiri isusovca, a u popisu iz 1750. pet. D. BOŽIĆ-BUŽANČIĆ, *Prilog poznavanju stanovništva Splita u XVIII stoljeću*, Građa i prilozi za povijest Dalmacije, 8, Split, 1974, str. 168, 186, 226.

INVENTAR

Spalato

N:o 1 =

Inventario de Sacri Arredi, argenti, et altro Serviva ad uso delli
PP - Missionarj in Spalato

Nell'Ingresso di Casa

Una Capella con suo altare di legno, ed una Immagine della B. V. Pitura Greca con
quatro Candellieri, e

Vasetti di legno,

Tovaglie e

Argentaria

Due Calici con coppa d'argento, e piede di rame indorato

Due Patene una d'argento, e piede di rame indorato

Un Offertorio tutto d'argento con Cristalli

Una Piside d'argento

Due Reliquiarj con l'anima d'argento

Una Campanetta d'argento

Una Campanella d'otton

Un Sechiello di Stagno per l'acqua Santa

Arredi

Due Pianete di varj colori afiori con veliera, e Borsa

Una Pianeta di Damasco nero

Altra Verde di seta

Altra paonazza di seta

Altra Rossa di seta

Camisi di Tella, e cambrada N:o 4

Una Cotta di Tella

Varj Amiti, Purificatorj, e Corporali

Quadri a pittura tre

Un Caregon di bulgaro

Due Inginnochiatori di Tola

Un di Tola

Data 8 Stre 1773

Anto: o Paolo Rivi Rag:o

Adi 4: Novembre 773 = Spalato

D'ordine dell'Illmo Sig.r Z: Francesco Pasqualigo Co: Cap:o di questa Città rellativo
ad'inchieste Lett:e di 26: Ottobre scaduto dell'Illmo, et Ecc:mo Sig.r Gicoamo da Riva
Prod:r Gnal in Dalma, et Albania mi sono trasferito io Infrascritto Ministro Camerale nella
Casa serve d'abitaz:e, alle due P:P: Giesuiti Missionarj in Provincia, ove feci l'incontro
degll'effetti contenuti nel presente Inventario, e li ritrovai corrispondenti in tutto, e per tutto
all'Inventario Med:mo, li qualli saranno da me tenuti à pub.a disposizione a senso delle sues-
presse osequiate Lett.e, etc.

L: S: S: M.

Gio: Batta Pasqualigo Scontro di questa

Fiscal Camera

Spalato

N:o 2 =

Inventario de Mobili, et altro serviva ad uso de PP:ri Missionarj Gesuiti in Spalato

In portico

Quadri trè di carta
Ritratti Vecchi a Oglio n:o -9
Careghe di Noghera n:o - 4
Banchi di Tola N:o - 4
Un Cassoncin da Missionarj col Crocefisso di Stucco
Una Cassetta piccola
Una Tavola

Camera e mezzodi nell'ingresso

Careghe di paglia N:o 4
Una Carega di Bulgaro
Altra di Noghera
Un Crocefisso di Stucco
Quadri a pittura n:o 3
Un Quadro a fumo

Sda Camera d:ta Guardarobba

Un armaro
Due Casse
Una Cochietta

Nell'andito avanti la cfamera sud:ta

Una Carega di Noghera
Quadri in pittura n:o 3
Quadri di Carta N:o 2

2do piano

Camera a parte di Tola

Un Inghinochiatorio di Tola
Un Burò di Tola dipinto
Una Carega da Bulgaro con appoggio
Due Careghe con fusti di Noghera Vecchie
Tre careghini di Noghera impagliati
Quadri con lastre di vetro Figure in rame n:o 7

Portichetto avanti la sud.ta Camera

Armaro di Tola con trè colti
Due Armari di Tola dipinti
Una Cassetta
Careghe di Noghera n:o 5
Quadri ordinarj n:o 8
Quadri a pittura n:o 3
Quadri a pittura con cornice indorata n:o 2

2da Camera a Mezzodi

Un inginochiatorio di tola dipinto
Una Carega con fusto di Noghera
Careghe di paglia N:o 3
Due cassetine

Un quadro della B: V: a Oglio con cornice indorata
Due quadri a fumo
Quattro Carte Geografiche

Camera altra a Buora

Un Tavolino, o Scrittorio di Tola dipinto con la Scanzia de Libri
Un Inginochiatojo di tola dipinto
Un Armeretto di tola in forma di Burò
Quadretti in carta N:o 8
Una Carta Geografica
Careghini impagliati con fusto di Noghera n:o 6

In cucina

Pignate de pugno N:o 2
Una cogoma di Rame
Un altra di Latta
Piadenette alla Turca di rame n:o 4
Un sechio di rame con cazza per l'acqua
Due secchi più piccioli
Due cazzarole di Rame col Coperchio
Una Stagnata grande
Un altra più piccola
Una Caldaja
Padeline di rame n:o 2
Un Scaldaletto di rame
Una Billancia di Rame
Una Padellina
Candelieri di Otton uno
Un menarosto
Catene da fuoco
Trepìe
Cazza di spiumar
Gradelle, e diverse altre bagattelle ad uso di cucina
Un Mortajo di pietra
Peltri
Piatti da Tovagliol n:o - 12
Altri più grandi n:o 4
Fiaminghe due di peltre con manichi
Altre due d:te senza manichi
Possate d'otton con Cuchiari di stagno
Piatti di Terra ordinarj da Tovagliol
Due Tondoni di Stagno
Lume da Oglio N:o 2
Ferali di Latta N:o - 1
Un Barilotto per l'aceto
Due Monache per scaldar il Letto
Due Fogherette di Ferro

Una Canevetta da 4 Bozze
Due cassetine
Tavole da Cucina N:o 2
Un Banchetto lungo per minestre
Armeretti in Cucina, e fuori n:o 4
Due Caponere
Un Baul Vecchio

In Caneva col restello

Due Caratelli cerchiati di ferro
Altri due mag:ri con cerchi di legno
Due Caratelli piccoli
Un Bigonzo
Una Piria

Altro Canevino

Due Armeretti di Tola
Quattro pilette piccole di pietra
Una pila da Oglio sotto le scale

Canneva da Borra

Due caratelli cerchiati di ferro
Due Caratelli con cerchi di Legno
Una Barilla Veneziana

Tinello ove si mangia

Una Tavola col tapeto
Trè sopraporte
Una Toretta coll'orologio
Quattro Careghini di Noghera impagliati
Vetri per uso di Tavola, Bozze da Lira, e Bottiglie
Dat: 8: 8bre 1773

Ant:o Paolo Rivi Rag:to

Adi 4: Novembre 1773 = Spalato

D'ordine dell'Illmo Sig.r Z: Francesco Pasqualigo Co: Cap:o di questa Città rellativo ad'inchinate Lett:e di 26: Ottobre scaduto dell'Illmo, et Ecc:mo S.r Giacomo da Riva Prod:r Gnal in Dalma et Alb:a mi sono trasferito io infrascritto Ministro Camerale nella Casa serve d'abbitaz:e alli due P:P: Giesuiti Misionarj in Provincia, ove feci l'incontro degll'effetti contenuti nel pnte Inventario, e li ritrovai corrispondenti in tutto, e e per tutto all'inventario Med:mo li qualli saranno da me tenuti a pub.a disposizione a senso delle suespresse osequiate Lett:e etc.

L: S: S: M: Gio: Batta Pasqualigo Scontro di questa
Fiscal Camera

ZUSAMMENFASSUNG

INVENTAR DES HAUSES DER SPLITER JESUITEN AUS DER ZWEITEN HÄLFTE DES 18. JAHRHUNDERTS

Einen längeren Aufenthalt der Jesuiten in Split können wir seit 1703. verfolgen. In diesem Jahr kommt Ardelio della Bella, auf di Bitte von Erzbischof Stefan Cosmi, nach Split, wo er sich eine Wohnung für die Zeit, in der er keine Missionen hält, einrichtet. Im Laufe der Zeit haben sich die Jesuiten ein Haus an den Nordmauern des Diokletian-palastes eingerichtet, das nach der Aufhebung ihres Ordens im Jahre 1773 Eigentum des Staates wurde. Aus diesem Anlass wurde ein Verzeichnis verfasst, das hier veröffentlicht wird. Das Haus war gemütlich und entsprach seiner Einrichtung nach den anderen Häusern des 18. Jh. in Split. Neben Kapelle und anderer Räume wurde auch die Bibliothek eigens aufgeschrieben, die 340 Titel hatte. Ihr Verzeichnis wird später veröffentlicht werden.

(übrs. J. TOMLJENOVIC)